

TVÅ SPRÅK ELLER FLERA?

Råd till flerspråkiga familjer

KAKSITAI USEAMPIA KIELIÄ?

Neuvoja monikielisille perheille

KOULUVIRASTO ja
RINKEBYN KIELENTUTKIMUSLAITOS

SKOLVERKET och
SPRÅKFORSKNINGSINSTITUTET
I RINKEBY

I ”TVÅ SPRÅK ELLER FLERA? Råd till flerspråkiga familjer” svarar Språkforskningsinstitutet i Rinkeby på några frågor som föräldrar brukar ställa sig, när det gäller barnens två- eller flerspråkiga utveckling.

Frågor som besvaras är:

- Kan barn lära sig två eller flera språk lika bra?
- Vilket språk ska vi tala med vårt barn om vi föräldrar talar ett annat språk än svenska?
- Vilket språk ska jag tala med barnet om vi föräldrar har olika modersmål?
- Kommer mitt barn att lära sig svenska om jag fortsätter att tala mitt språk med barnet?
- Är det dåligt om mitt barn blandar språken?
- Vad ska jag göra om mitt barn bara svarar på svenska?
- Vad kan jag som förälder göra för att stödja mitt barns utveckling i modersmålet?
- Hur kan jag stödja mitt barns språkutveckling i svenska?
- Vad ska jag göra om mitt barn slutar prata i förskolan?
- Ska mitt barn ha modersmålsstöd i förskolan?
- Ska mitt barn läsa ämnet modersmål i skolan?
- Ska mitt barn läsa ämnet svenska som andraspråk i skolan?

”KAKSI TAI USEAMPIA KIELIÄ? Neuvoja monikielisille perheille” on Rinkebyn kielentutkimuslaitoksen (Språkforskningsinstitutet i Rinkeby) julkaisema esite, jossa on otettu esille joukko lapsen kaksi- tai monikielisyyteen liittyviä kysymyksiä, jotka usein mietityttävät vanhempia.

Esitteessä käsitellään muun muassa seuraavia kysymyksiä:

- Voiko lapsi oppia kahta tai useampaa kieltä yhtä hyvin?
- Mitä kieltä puhua lapselle, jos me vanhemmat puhumme jotain muuta kieltä kuin ruotsia?
- Mitä kieltä puhua lapselle, jos meillä vanhemmilla on eri äidinkieli? Oppiiko lapseni ruotsia, jos jatkan äidinkieleni puhumista hänelle?
- Onko siitä haittaa, jos lapseni sekoittaa kieliä keskenään?
- Mitä minun tulee tehdä, jos lapseni vastaa vain ruotiksi?
- Mitä voin tehdä tukeakseni lapseni äidinkielen kehitystä?
- Miten voin tukea lapseni ruotsin kielen kehitystä?
- Mitä voin tehdä, jos lapseni lopettaa puhumisen esikoulussa?
- Tuleeko lapseni saada äidinkielentukea esikoulussa?
- Tuleeko lapseni lukea äidinkieltä kouluaineena?
- Tuleeko lapseni lukea koulussa ”ruotsia toisena kieleenä”?

Kouluvirasto ja Rinkebyn kielentutkimuslaitos
Skolverket och Språkforskningsinstitutet i Rinkeby

TVÅ SPRÅK ELLER FLERA? Råd till flerspråkiga familjer

Text: Språkforskningsinstitutet i Rinkeby

© Skolverket 2002

Översättningar: Eqvator AB

Foto: Ann Eriksson

Produktion och grafisk form: Ord & Bildmakarna AB, Stockholm

Tryck: Tryckeri AB Småland Quebecor, Jönköping

Beställning: Liber Distribution Publikationstjänst,

162 89 Stockholm

Tel: 08-690 95 76, Fax: 08 – 690 95 50

e-post: skolverket.idi@liber.se

ISBN: 91-89314-85-9

Innehåll

Tvåspråkighet – en värdefull resurs _____	2
Flerspråkiga familjer är olika _____	2
Kan barn lära sig två eller flera språk lika bra? _____	4
Vilket språk ska vi tala med vårt barn då vi föräldrar talar ett annat språk än svenska? _____	5
Vilket språk ska jag tala med barnet om vi föräldrar har olika modersmål? _____	6
Kommer mitt barn att lära sig svenska om jag fortsätter att tala mitt modersmål med barnet? _____	8
Är det dåligt om mitt barn blandar språken? _____	10
Vad ska jag göra om mitt barn bara svarar på svenska? _____	12
Vad kan jag göra för att stödja mitt barns utveckling i modersmålet? _____	14
Hur kan jag stödja mitt barns språkutveckling i svenska? _____	16
Vad ska jag göra om mitt barn slutar prata i förskolan? _____	18
Ska mitt barn ha modersmålsstöd i förskolan? _____	20
Ska mitt barn läsa ämnet modersmål i skolan? _____	22
Ska mitt barn läsa ämnet "Svenska som andraspråk" i skolan? _____	24
Några ordförklaringar _____	26
För vidare läsning och andra tips _____	28

Sisältö

Kaksikielisyys – arvokas voimavara _____	3
Monikielisiä perheitä on monenlaisia _____	3
Voiko lapsi oppia kahta tai useampaa kieltä yhtä hyvin? _____	4
Mitä kieltä puhua lapselle, jos me vanhemmat puhumme jotain muuta kieltä kuin ruotsia? _____	5
Mitä kieltä puhua lapselle, jos meillä vanhemmilla on eri äidinkieli? _____	6
Oppiiko lapseni ruotsia, jos jatkan äidinkieleni puhumista hänelle? _____	8
Onko siitä haittaa, jos lapseni sekoittaa kieliä keskenään? _____	10
Mitä minun tulee tehdä, jos lapseni vastaa vain ruotsiksi? _____	12
Mitä voin tehdä tukeakseni lapseni äidinkielen kehitystä? _____	14
Miten voin tukea lapseni ruotsin kielen kehitystä? _____	16
Mitä voin tehdä, jos lapseni lopettaa puhumisen esikoulussa? _____	18
Tuleeko lapseni saada äidinkielen tukea esikoulussa? _____	20
Tuleeko lapseni lukea äidinkieltä kouluaineena? _____	22
Tuleeko lapseni lukea koulussa "ruotsia toisena kielenä"? _____	25
Eräiden sanojen selityksiä _____	27
Kirjallisuusvihjeitä ja muita vihjeitä _____	28

Tvåspråkighet – en värdefull resurs

De flesta människor i världen är två- eller flerspråkiga.

Två- och flerspråkighet är mycket värdefullt både för den enskilda människan och för samhället. Familjer som flyttat från ett land till ett annat har lättare att hålla kontakten med ursprungslandet om de bevarar sitt modersmål. Barnen i sådana familjer har större möjlighet att ta till sig föräldrarnas kulturarv om de kan föräldrarnas språk.

Den som är tvåspråkig kan också lättare förstå värdet av kulturell mångfald och kan där igenom få en rikare bild av världen.

Modersmålet betyder också mycket för kontakten i familjen och med släktingar, vilket hjälper barnet att känna sig säkrare i sin egen identitet och tillhörighet.

Alla barn kan lära sig två eller flera språk samtidigt, men det är inte så vanligt att man lär sig båda språken lika bra.

För att barnen ska kunna utveckla båda språken till en mycket hög nivå krävs att både hem, förskola och skola aktivt hjälps åt. Det är viktigt att de vuxna i barnens omgivning, på olika sätt, uppmuntrar och stöder användningen av minoritetsspråket. Genom att använda minoritetsspråket – inte bara i familjen, utan också på lekplatsen, i förskolan, i klassrummet och på arbetet – kan föräldrar och lärare konkret visa barnen att det är naturligt med flerspråkighet.

Tvåspråkigheten för med sig så mycket positivt att de flesta familjer som har två eller flera språk aldrig skulle kunna tänka sig att vara utan dem.

Den tvåspråkiga utvecklingen underlättas också om det övriga samhället är positivt till att människor talar flera språk.

Flerspråkiga familjer är olika

Familjer kan vara två- eller flerspråkiga på många olika sätt. Båda föräldrarna kan ha ett gemensamt modersmål som är ett annat språk än svenska, t ex somaliska. En förälder kan ha sitt ursprung i ett land där man talar ett språk hemma och ett annat i skolan, t ex kurdiska hemma och turkiska i skolan. Föräldrarna kanske inte har samma modersmål, utan barnet får redan från början höra två eller tre språk hemma, t ex i en familj med en arabisktalande pappa och finsktalande mamma och kanske föräldrarna använder ytterligare ett annat språk för att tala med varandra, t ex engelska. Alla familjer består inte heller av ”mamma-pappa-barn,” utan också av äldre släktingar som har en aktiv roll i barnens fostran och som kanske också tillför ytterligare språk i barnets värld.

Kaksikielisyys – arvokas voimavara

Useimmat ihmiset eri puolilla maailmaa ovat kaksi- tai monikielisiä.

Kahden tai useamman kielen osaamisella on paljon merkitystä niin ihmiselle itselleen kuin koko yhteiskunnallekin. Niiden perheiden, jotka ovat muuttaneet maasta toiseen, on helpompi pitää yhteyttä alkuperämaahansa, jos he ylläpitävät äidinkielen taitoaan. Tällaisten perheiden lasten on helpompi omaksua vanhempiensa kulttuuriperintö, jos he hallitsevat näiden kielen.

Kaksikielisyys auttaa myös ymmärtämään kulttuurisen monimuotoisuuden merkitystä ja voi siten antaa vivahteikkaamman kuvan maailmasta.

Äidinkieli on myös tärkeä pidettäessä yhteyttä perheeseen ja sukulaisiin ja auttaa sitä tietä lasta tuntemaan suurempaa varmuutta omasta identiteetistään ja taustastaan.

Kaikki lapset voivat oppia kahta tai useampaa kieltä samanaikaisesti, mutta usein he eivät opi molempia kieliä yhtä hyvin.

Jotta lapsi voisi kehittää kummankin kielen taidon erittäin hyvälle tasolle, on niin kodin, esikoulun kuin koulunkin tehtävä aktiivista yhteistyötä. On tärkeää, että lapselle läheiset aikuiset eri tavoin kannustavat ja tukevat tätä vähemmistökielen käyttämisessä. Käyttämällä vähemmistökieltä myös oman perheen ulkopuolella – leikkipaikalla, esikoulussa, luokkahuoneessa ja työpaikalla – vanhemmat ja opettajat voivat osoittaa lapselle konkreettisesti, että kaksikielisyys on luonnollinen asia.

Kaksikielisyyteen sisältyy niin monia myönteisiä piirteitä, että useimmat kaksi- ja monikieliset perheet eivät voi kuvitellakaan luopuvansa siitä.

Kaksikielisyyden saavuttaminen on helpompaa, jos myös ympäröivä yhteiskunta suhtautuu myönteisesti kaksi- ja monikielisyyteen.

Monikielisiä perheitä on monenlaisia

Perheet voivat olla kaksi- tai monikielisiä monin eri tavoin. Vanhemmilla voi olla yhteinen äidinkieli, joka ei ole ruotsi vaan vaikkapa somali. Toinen vanhemmista voi olla lähtöisin maasta, jossa puhutaan yhtä kieltä kotona ja toista koulussa, esimerkiksi kurdia kotona ja turkkia koulussa. Vanhemmilla on ehkä eri äidinkieli ja lapsi tottuu jo alun pitäen kuulemaan kotonaan kahta tai kolmea kieltä, vaikkapa siten, että isä puhuu arabiaa ja äiti suomea, minkä lisäksi vanhemmat puhuvat keskenään jotain muuta kieltä, esimerkiksi englantia. Kaikki perheet eivät myöskään ole perinteisiä äiti-isä-lapsi -perheitä, vaan perheeseen saattaa lisäksi kuulua vanhempia sukulaisia, jotka ottavat aktiivisesti osaa lasten kasvatukseen ja tuovat ehkä mukanaan lapsen maailmaan vielä yhden kielen.

Kan barn lära sig två eller flera språk lika bra?

Ja, men eftersom man ofta använder de olika språken i skilda sammanhang är det vanligt att tvåspråkiga barn klarar vissa ämnesområden och situationer bättre på det ena språket än på det andra. Barnet har kanske lättare att berätta på svenska vad som har hänt i skolan, medan det föredrar sitt modersmål för att tala om sådant som hör familjen till, t ex mat, kläder och släktingar. Barnet kanske använder sitt modersmål i samtal med äldre släktingar och föräldrar men växlar mellan de olika språken när det talar med syskon och kamrater. Sådana språkanvändningsmönster är naturliga för tvåspråkiga individer och brukar förändras under livets gång.

Voiko lapsi oppia kahta tai useampaa kieltä yhtä hyvin?

Kyllä voi, mutta koska lapsen kanssa usein käytetään eri kieliä eri yhteyksissä, on hyvin yleistä, että kaksikieliset lapset hallitsevat tietyt aihepiirit ja tilanteet paremmin jollakin näistä kielistä. Kouluasioista kertominen on ehkä lapselle helpompaa ruotsiksi, kun taas perheeseen liittyvistä asioista, esimerkiksi ruoasta, vaatteista tai sukulaisista puhuminen saattaa olla helpompaa äidinkiellellä. Lapsi käyttää ehkä äidinkieltään keskustellessaan vanhempien sukulaistensa ja vanhempiensa kanssa, mutta vaihtaa kieltä puhuessaan sisaruksilleen ja tovereilleen. Tällainen kielen vaihtaminen on täysin luonnollista kaksikielisille henkilöille ja muuttuu ehkä josain elämänvaiheessa.

Vilket språk ska vi tala med vårt barn då vi föräldrar talar ett annat språk än svenska?

Tala det språk ni behärskar bäst och som ni kan uttrycka er mer nyanserat på. För många är det modersmålet. Det är också lättare att uppfostra sina barn på ett språk som man bättre kan uttrycka sina känslor på. Många vuxna har också lättare att återge sagor och berättelser från sin egen barndom, sjunga sånger eller göra rim och ramsor tillsammans med barnet på det språk de själva talade som barn. Sådana aktiviteter betyder mycket inte bara för kontakten med barnet utan också för barnets allmänna språkutveckling.

Välj det språk som känns naturligast!

Mitä kieltä puhua lapselle, jos me vanhemmat puhumme jotain muuta kieltä kuin ruotsia?

Puhukaa lapselle sitä kieltä, jonka hallitsitte parhaiten ja jolla pystytte ilmaisemaan itseänne vivahteikkaimmin. Monille tämä kieli on äidinkieli. Lapsen kasvattaminen on myös helpompaa, kun tämän kanssa puhuu kieltä, jolla on tottunut ilmaisemaan tunteitaan. Monien aikuisten on myös helpompi kertoa satuja ja tarinoita, laulaa lapselle ja opettaa tälle loruja ja riimejä sillä kielellä, jota he itse ovat puhuneet lapsena. Sen lisäksi, että ne luovat läheisyyden tunnetta, tällaiset yhteiset hetket ovat tärkeitä myös lapsen yleisen kielenkehityksen kannalta.

Käyttäkää sitä kieltä, joka tuntuu teistä itsestänne luonnollisimmalta!

Vilket språk ska jag tala med barnet om vi föräldrar har olika modersmål?

Också i familjer där föräldrarna har olika modersmål brukar man rekommendera att var och en använder sitt modersmål tillsammans med barnet, framför allt under de första 2–3 åren. Alltså: En person – ett språk. Barnet har då lättare att vänja sig vid att koppla ihop det ena språket med mamma och det andra med pappa. När hela familjen är tillsammans kan man välja det som känns naturligast; ett av modersmålen, svenska eller något annat gemensamt språk – eller att kombinera flera olika språk.

I familjer där den ena föräldern är svenskspråkig och den andra har ett annat modersmål är det också bra att varje förälder talar ”sitt” språk. Det är troligt att svenskan kommer att bli det dominerande språket i den här typen av familjer, men vill man att barnet ska bli tvåspråkigt är det viktigt att på olika sätt ge extra stöd för utvecklingen i minoritetsspråket.

Mitä kieltä puhua lapselle, jos meillä vanhemmilla on eri äidinkieli?

Vaikka vanhemmilla ei olisikaan yhteistä äidinkieltä, heitä suositetaan yleensä puhumaan lapselle omaa äidinkieltään, ennen kaikkea ensimmäisten 2–3 vuoden aikana. Siis: yksi henkilö – yksi kieli. Lapsen on tällöin helpompi oppia yhdistämään yksi kieli äitiin ja toinen isään. Koko perheen ollessa yhdessä vanhemmat voivat käyttää sitä kieltä, joka tuntuu luonnollisimmalta: toisen äidinkieltä, ruotsia tai jotain muuta yhteistä kieltä – tai sitten useampaa kieltä.

Perheissä, joissa toisen vanhemman äidinkieli on ruotsi ja toisen jokin muu kieli, on kummankin vanhemman ehkä mieluiten syytä puhua lapselle ”omaa” kieltään. Ruotsista tulee luultavasti joka tapauksessa hallitseva kieli näissä perheissä, mutta jos lapsen halutaan kehittyvän kaksikieliseksi, on erityisen tärkeää tukea vähemmistökielen oppimista eri tavoin.

Kommer mitt barn att lära sig svenska om jag fortsätter att tala mitt modersmål med barnet?

Ja, det finns till och med forskning som visar att det går bättre att lära sig ett andraspråk om man samtidigt får en god grund i sitt förstaspråk. De båda språken behöver inte konkurrera, utan kan fungera som stöd för varandra. Om barnet har lärt sig ett begrepp på sitt modersmål (t ex gaajaysan på somaliska) är det lättare att lära sig ordet för motsvarande begrepp på svenska (hungrig) och omvänt.

Alla föräldrar önskar att det ska gå bra för deras barn i skolan och därför vill de att barnen tidigt ska lära sig svenska. Men detta betyder inte att föräldrarna ska sluta använda modersmålet när de talar med barnen. Däremot kan föräldrarna hjälpa barnen att få kontakt med det svenska språket. Det bästa sättet för barn att lära sig svenska är att de får använda det tillsammans med svensktalande kamrater och vuxna. Det vanligaste är att detta sker i förskolan och kanske med föräldrarnas vänner och bekanta.

Oppiiko lapseni ruotsia, jos jatkan äidinkieleni puhumista hänelle?

■ Oppii kyllä, ja eräiden tutkimusten mukaan lapsi oppii jopa paremmin toisen kielen, jos hän samanaikaisesti on saanut hyvät perusvalmiudet ensimmäisessä kielesään. Kielten ei tarvitse kilpailla keskenään, vaan ne voivat tukea toinen toistaan. Jos lapsi on esimerkiksi oppinut tietyn käsitteen äidinkielellään (esim. somalin sanan gaajaysan), on hänen helpompi oppia sama käsite (hunger/nälkä) myös toisella kielellä, ja päinvastoin.

Kaikki vanhemmat toivovat, että heidän lapsensa menestyisivät hyvin koulussa ja haluavat siksi näiden oppivan ruotsia jo varhain. Tämä ei kuitenkaan merkitse, että vanhempien pitäisi lopettaa äidinkielen puhumisen lapselle. Sitä vastoin vanhemmat voivat kyllä auttaa lasta pääsemään eri tavoin tekemisiin ruotsin kielen kanssa. Paras tapa ruotsin oppimiseen on käyttää sitä yhteyksissä ruotsia puhuviin tovereihin ja aikuisiin. Tämä tapahtuu yleensä esikoulussa tai tapaamalla vanhempien ystäviä ja tuttavlia.

Är det dåligt om mitt barn blandar språken?

Nej, vanligtvis inte. Det är helt normalt att små barn blandar ord från de olika språken i ett och samma yttrande. Detta kan bero på att de ännu inte lärt sig att skilja mellan de olika språken eller på att de saknar ord på det ena eller andra språket.

En annan vanlig företeelse är den mer eller mindre medvetna växling mellan språken som äldre barn och vuxna kan göra, när de talar med andra tvåspråkiga. Denna så kallade kodväxling är något som är naturligt för tvåspråkiga. De utnyttjar helt enkelt möjligheten att växla språk som ytterligare ett uttrycksmedel, för att ex få fram en viss nyans eller känsla, citera vad någon exakt har sagt på ett annat språk eller för att skapa gemenskap mellan talare av samma språk. Många kan ha svårt att förstå eller acceptera ett sådant språkbruk. De kan tycka att det är dåligt att ”blanda” språken på det sättet och tro att det visar att man inte riktigt behärskar sina språk. Men forskningen visar att det krävs en ganska hög språkbehärskning för att kunna växla mellan språken på ett flytande sätt och att det är både naturligt och funktionellt i tvåspråkigas samtal.

Onko siitä haittaa, jos lapseni sekoittaa kieliä keskenään?

Ei siitä yleensä ole haittaa. On täysin normaalia, että pienet lapset sekoittavat puheeseensa sanoja useammasta kielestä. Tämä saattaa johtua siitä, että lapsi ei vielä ole oppinut erottamaan kieliä toisistaan, tai että hän ei vielä ole oppinut tiettyjä ilmaisuja toisella kielellä.

Toinen tavallinen ilmiö on enemmän tai vähemmän tietoinen tai tiedostamaton kielen vaihtaminen, mikä on yleistä varttuneempien lasten ja aikuisten keskuudessa heidän keskustellessaan muiden kaksikielisten kanssa. Tämä niin sanottu koodinvaihto on luonnollista kaksikielisille henkilöille. He käyttävät yksinkertaisesti kielen vaihtoa ilmaisukeinona halutessaan tuoda esille tietyn vivahteen tai tunteen, lainatakseen jonkun sanoja tai pyrkiäkseen luomaan yhteenkuuluvuuden tunnetta muiden samaa kieltä puhuvien kanssa. Monien on vaikea ymmärtää tai hyväksyä tällaista kielenkäyttöä. He saattavat pitää kielten ”sekoittamista” kielteisenä ilmiönä ja merkinä siitä, ettei asianomainen hallitse käyttämiään kieliä kunnolla. Tutkimukset kuitenkin osoittavat, että kielestä toiseen siirtyminen vaatii melko pitkälle kehittynyttä ja sujuvaa kielten hallintaa, ja että se on sekä luonnollinen että toimiva ilmiö kaksikielisten keskinäisissä keskusteluissa.

Vad ska jag göra om mitt barn bara svarar på svenska?

Det är inte ovanligt att barn under vissa perioder föredrar att använda svenska, även om föräldrarna försöker vara konsekventa och tala sitt modersmål med dem. Om föräldrarna vill att barnet ska bli tvåspråkigt är det viktigt att de fortsätter att använda modersmålet tillsammans med barnet. Det är bra om det också finns jämnåriga kamrater och andra vuxna som använder minoritetsspråket med barnet så att språket fyller en funktion också utanför familjen. I många fall har det visat sig att även om barn inte aktivt använder språket i någon större utsträckning så kan de ändå utveckla en hög passiv förmåga, som grund för att senare lära sig att använda språket också mer aktivt.

Om barnet använder svenska när föräldrarna talar sitt modersmål kan dessa försöka hjälpa barnet genom att svara med de rätta orden och uttrycken på modersmålet. Kontakten och kommunikationen med barnet är emellertid det mest grundläggande, oavsett vilket språk man använder. Det är viktigare att lyssna på vad barnet har att säga, än till hur och vilket språk de väljer att göra det på. Det gäller att vara tålmodig, för det tar tid att överföra sitt språk till barnet i en miljö där svenskan har så stort inflytande och ofta värderas mer.

Mitä minun tulee tehdä, jos lapseni vastaa vain ruotsiksi?

Ei ole mitenkään harvinaista, että lapset tietyissä vaiheissa kehitystään käyttävät mieluummin ruotsia, vaikka vanhemmat pyrkisivätkin puhumaan heille johdonmukaisesti omaa äidinkieltään. Jos vanhemmat haluavat lapsensa tulevan kaksikieliseksi, heidän on tärkeää puhua tälle äidinkieltä kaikesta huolimatta. On myös eduksi, jos lapsen lähipiirissä on muitakin henkilöitä, esimerkiksi samanikäisiä tovereita ja muita aikuisia, jotka puhuvat lapsen kanssa vähemmistökieltä, niin että kieli saa merkitystä myös oman perheen ulkopuolella. Usein on käynyt niin, että vaikka lapsi ei käyttäisikään kieltä kovin aktiivisesti, hänelle kehittyy kaikesta huolimatta hyvä passiivinen kielitaito, jonka pohjalta hän voi myöhemmin oppia käyttämään kieltä myös aktiivisemmin.

Jos lapsi puhuu ruotsia, vaikka vanhemmat puhuvatkin hänelle äidinkieltä, nämä voivat yrittää auttaa lasta vastaamalla tälle äidinkielellä ja käyttämällä oikeita sanoja ja ilmaisuja. Tärkeintä ja ratkaisevinta on kuitenkin keskinäinen kontakti ja kommunikaatio, siihen katsomatta mitä kieltä lapsen kanssa puhutaan. On tärkeämpää kuunnella mitä lapsella on sanottavaa, kuin juuttua siihen millä kielellä tämä asiat sanoo. Vanhemmilta vaaditaan kärsivällisyyttä, sillä oman kielen opettaminen lapselle ympäristössä, jossa ruotsin kielellä on hallitseva asema ja arvostus, vaatii runsaasti aikaa.

Vad kan jag göra för att stödja mitt barns utveckling i modersmålet?

Turkiska barn i Turkiet och svenska barn i Sverige lär sig sitt modersmål i många olika situationer och med många olika människor; i familjen, tillsammans släkt och vänner, på gården, i affären, på bussen, i förskolan och i skolan. Hela dagen har de möjlighet att höra, tala och lära sitt modersmål. Många minoritetsbarn har mycket mer begränsade möjligheter för sin modersmålsutveckling. För flertalet är det framför allt i hemmet som barnet hör och använder modersmålet. Det ställer förstås större krav på föräldrarna att, tillsammans med förskolan och skolan, vidga barnens kontakter på modersmålet. Tillsammans måste de vuxna i barnens omgivning skapa möjligheter för barnen att få använda sitt modersmål så mycket som möjligt både i och utanför familjen, både tillsammans med jämnåriga och tillsammans med vuxna.

De allra flesta kommuner har verksamhet för föräldrar med hemmavarande barn i den s.k. öppna förskolan. Dit kan man gå för att träffa andra föräldrar och barn. I många kommuner erbjuder också biblioteken sagostunder på olika modersmål. Biblioteken har också barn- och ungdomsböcker på många olika språk att låna ut. Fråga i din kommun vilka möjligheter som finns där.

Mitä voin tehdä tukeakseni lapseni äidinkielen kehitystä?

Turkissa asuvat turkkilaislapset ja Ruotsissa asuvat ruotsalaislapset oppivat äidinkieltään monissa eri tilanteissa ja olemalla yhteydessä moniin eri ihmisiin, kuten perheeseen, ystäviin, sukulaisiin ja leikkivereihin, sekä tavatessaan ihmisiä kaupassa, bussissa, esikoulussa ja koulussa. Heillä on mahdollisuus kuulla, puhua ja oppia äidinkieltään aamusta iltaan. Monilla vähemmistökieltä puhuvilla lapsilla on paljon vähemmän mahdollisuuksia kehittää äidinkieltään. Useimmille heistä koti on tärkein paikka, jossa he kuulevat ja käyttävät äidinkieltään. Vanhemmilta vaaditaan tällöin luonnollisestikin paljon enemmän, jotta he yhdessä esikoulun ja koulun kanssa pystyisivät lisäämään lapsen mahdollisuuksia olla tekemisissä äidinkieltensä kanssa. Lapsen ympärillä olevien aikuisten on yhdessä luotava lapselle mahdollisuus käyttää äidinkieltään mahdollisimman paljon sekä kotona että kodin ulkopuolella, niin samanikäisten lasten kanssa kuin myös aikuisten kanssa.

Useimmilla kunnilla on avoimia esikouluja niille vanhemmille, joiden lapset ovat kotona. Avoimeen esikouluun voi mennä tavataksaan muita vanhempia ja lapsia. Monissa kunnissa myös kirjastot järjestävät satutuokioita eri kielillä. Kirjastoista voi myös lainata lasten ja nuorten kirjoja useilla eri kielillä. Kunnasta voi pyytää tietoja tarjolla olevista mahdollisuuksista.

Hur kan jag stödja mitt barns språkutveckling i svenska?

En bra grund för barnets utveckling i svenska är ett gott samarbete mellan förskolan och skolan och föräldrarna. Förskolan och skolan har ett stort ansvar för barnens utveckling i svenska men föräldrarna kan också hjälpa till på olika sätt. Framför allt genom att uppmuntra barnens skolarbete på olika sätt. Också om föräldrarna inte kan så mycket svenska kan de hjälpa till med skolbarnens läsläsning.

Många föräldrar undrar hur deras barn kan lära sig svenska när barnen inte har några svenska kamrater att umgås med. Det finns minst två saker som föräldrar bör fundera på. För det första gäller det att på olika sätt skapa tillfällen för barnen att träffa personer som talar svenska. Det viktigaste är att barnet får många olika tillfällen att använda svenska tillsammans med kamrater och andra vuxna – det spelar mindre roll om dessa personer har svenska som modersmål eller inte. Föräldrarna kan t ex stimulera barnen att delta i aktiviteter där de kommer i kontakt med svensktalande barn såsom fotbollslag, körer, dansgrupper eller liknande.

För det andra gäller det att fundera på vilken förskola/skola som kan vara lämplig för barnet. Föräldrarna har rätt att ställa krav på att pedagogerna i såväl förskolan som skolan har en stor medvetenhet och kunnighet om tvåspråkig utveckling, andraspråksinlärning och hur man lär sig på ett andraspråk. Föräldrarna har också rätt att kräva att pedagogerna arbetar på ett sätt som gagnar deras barns språkutveckling, både på modersmålet och på svenska.

Miten voin tukea lapseni ruotsin kielen kehitystä?

Hyvä perusta lapsen ruotsin kielen kehittymiselle on toimiva yhteistyö esikoulun, koulun ja vanhempien välillä. Esikoululla ja koululla on suuri vastuu lasten ruotsin kielen kehityksestä, mutta myös vanhemmat voivat osallistua tähän työhön eri tavoin, ennen kaikkea kannustamalla lastaan tämän koulutyössä. Vaikka vanhemmat eivät osaisikaan ruotsia kovin hyvin, he voivat auttaa kouluikäisiä lapsiaan näiden läksyjenluvussa.

Monet vanhemmat ovat huolissaan siitä, että heidän lapsensa ei ehkä opi ruotsia, koska tällä ei ole ruotsalaisia tovereita. Vanhempien kannattaa tässä tilanteessa miettiä ainakin kahta asiaa. Ensinnäkin he voivat pyrkiä löytämään tapoja auttaa lasta tapaamaan ruotsia puhuvia henkilöitä. Tärkeintä on, että lapsi saa mahdollisuuden käyttää ruotsia erilaisissa yhteyksissä yhdessä muiden lasten ja aikuisten kanssa. Sillä seikalla, onko ruotsi näiden henkilöiden äidinkieli, ei ole paljoakaan merkitystä. Vanhemmat voivat esimerkiksi kannustaa lasta olemaan mukana toiminnassa, jossa käytetään ruotsin kieltä, esimerkiksi jalkapallojoukkueessa, kuorossa, tanssiryhmässä tai vastaavassa.

Toisekseen vanhempien kannattaa harkita, mikä esikoulu tai koulu on paras valinta heidän lapsensa kannalta. Vanhemmilla on oikeus vaatia, että esikoulun ja koulun opettajat ovat perehtyneitä lasten kaksikielisyyden kehittymiseen, toisen kielen oppimiseen ja siihen, millä tavoin lapset oppivat toista kieltä. Vanhemmilla on myös oikeus vaatia opettajia noudattamaan työskentelytapoja, jotka edistävät heidän lapsensa kielellistä kehitystä niin äidinkielen kuin ruotsinkin osalta.

Vad ska jag göra om mitt barn slutar prata i förskolan?

Vänta lite och se. Ibland när ett barn börjar i en förskola där modersmålet inte används, kan det hända att en så kallad "tyst period" inträffar och barnet inte säger någonting på svenska under lång tid. Det är ingen fara om barnet verkar må bra i övrigt och om det kommunicerar på annat sätt under den här tiden, t ex genom att peka, visa vad det vill och förstås fortsätter att tala sitt modersmål hemma. Hela tiden samlar barnet kunskap om det nya språket även om det inte märks utåt. Oftast börjar barnet tala efter en periods tystnad, då det samlat tillräckliga kunskaper om det nya språket. Små barn mår dock bra om de märker att även deras modersmål används och uppskattas i förskolan.

Mitä voin tehdä, jos lapseni lopettaa puhumisen esikoulussa?

Tässä tilanteessa kannattaa ehkä odottaa ja katsoa jonkin aikaa. Joskus kun lapsi aloittaa esikoulussa, jossa ei puhuta hänen äidinkieltään, tämä "hiljenee" ehkä pitkäksi aikaa, eikä puhu sanaakaan ruotsia. Tästä ei kannata hätäntyä, jos lapsi vaikuttaa muuten voivan hyvin ja ilmaisee tahtonsa muulla tavoin, esimerkiksi sormella osoittamalla, sekä puhuu edelleenkin äidinkieltään kotona. Lapsi kerää koko ajan tietoa uudesta kielestä, vaikka sitä ei olekaan helppo huomata. Yleensä lapsi alkaa puhua oltuaan vaitonainen jonkin aikaa ja hankittuaan riittävät valmiudet uudessa kielessä. Pienille lapsille on kuitenkin hyväksi, jos he saavat mahdollisuuden tuntea, että esikoulussa käytetään ja arvostetaan myös heidän äidinkieltään.

Ska mitt barn ha modersmålsstöd i förskolan?

För att klara skolan och få en bra framtid i Sverige är naturligtvis goda kunskaper i svenska av avgörande betydelse. Men inlärningen av svenska behöver inte ske på modersmålets bekostnad. Forskningen har visat att det snarare är tvärtom; barn som får möjlighet att utveckla sitt modersmål i förskolan och skolan får också ofta bättre kunskaper i svenska och i andra skolämnen. Modersmålsstödet i förskolan kan fungera som en bro mellan hemmet och förskolan. Det ger också barnet en värdefull möjlighet att vidareutveckla sitt modersmål samtidigt som barnet utvecklar svenska som ett andraspråk.

Det är ganska vanligt att barn som har ett annat modersmål kommer i kontakt med svenskan först i förskolan. Ibland kan det finnas tvåspråkiga förskolor eller tvåspråkiga avdelningar för barn med samma modersmål. Där finns det både svenskspråkig personal och personal som talar barnets modersmål. Föräldrarna bestämmer själva om de vill ha sina barn på en sådan förskola.

Om barnet går på en svenskspråkig avdelning kan föräldrarna ansöka om modersmålsstöd. Då kommer en modersmålstränare (som förut kallades hemspråkstränare) till förskolan och pratar, leker och läser sagor med barnet på modersmålet. Fråga socialförvaltningen vilka möjligheter som erbjuds i din stadsdel/kommun.

Tuleeko lapseni saada äidinkielen tukea esikoulussa?

Hyvä ruotsin kielen taito on luonnollisestikin ratkaisevan tärkeä, jotta lapsi pärjäisi koulussa ja saisi hyvän tulevaisuuden Ruotsissa. Ruotsin oppimisen ei kuitenkaan tarvitse tapahtua äidinkielen kustannuksella. Tutkimustulosten mukaan tilanne on pikemminkin päinvastainen: ne lapset, jotka saavat mahdollisuuden kehittää äidinkieltään esikoulussa ja koulussa, oppivat usein paremmin myös ruotsia ja muita kouluaineita. Esikoulun äidinkielen tuki voi toimia siltana kodin ja esikoulun välillä. Se antaa myös lapselle hyvän mahdollisuuden kehittää äidinkielen taitoaan samalla kun tämä parantaa kielitaitoaan ruotsissa toisena kielenä.

On melko tavallista, että lapset, jotka eivät puhu ruotsia äidinkielenään, tulevat tekemisiin ruotsin kanssa vasta esikoulussa. Ruotsissa on myös kaksikielisiä esikouluja ja esikouluosastoja, joissa lapsilla on yhteinen äidinkieli. Näissä on sekä ruotsinkielistä henkilökuntaa että lasten äidinkieltä puhuvaa henkilökuntaa. Vanhemmat päättävät itse haluavatko he sijoittaa lapsensa tällaiseen esikouluun.

Jos lapsi on ruotsinkielisellä esikouluosastolla, vanhemmat voivat hakea hänelle äidinkielen tukea. Tällöin äidinkielenohjaaja (josta aikaisemmin käytettiin nimitystä kotikielenohjaaja) tulee esikouluun juttelemaan, leikkimään ja lukemaan lapsen kanssa tämän äidinkiellään. Tietoja äidinkielen tuesta saa kunnan tai kaupunginosan sosiaalivirastosta.

Ska mitt barn läsa ämnet modersmål i skolan?

Forskning visar att tvåspråkiga barn som lärt sig läsa och skriva på sitt modersmål har lättare att utveckla och bevara det. Det bästa vore om alla barn först fick lära sig att läsa och skriva på sitt starkaste språk, som för många barn är modersmålet. Förmågan att läsa och skriva på ett språk underlättar sedan läsinläringen på andra språk. Barn kan även lära sig läsa och skriva samtidigt på flera språk. I skolans modersmålsundervisning får barnet möjlighet att lära sig läsa och skriva på sitt modersmål. Genom att till exempel skriva brev, läsa böcker och annat skrivet material kan barnet fortsätta och utöka kontakten med ursprungslandet.

I skolan har barnet rätt till undervisning i modersmålet. Det måste finnas minst fem barn i kommunen för att bilda en grupp för modersmålsundervisning (tidigare kallad hemspråksundervisning). Om barn med samma språk går i olika skolor, samlar man dem på en skola under de timmar som modersmålsundervisningen sker. Undervisningen är frivillig och därför måste föräldrarna anmäla till skolan om de vill att barnet ska ha modersmålsundervisning. Om barnet inte kan så mycket svenska, har barnet också rätt att få studiehandledning på modersmålet. Det betyder att barnet får hjälp av en modersmåls lärare i olika skolämnen. Läraren förklarar på modersmålet innehållet i det som klassen arbetar med och hjälper barnet i skolarbetet. Skolan bestämmer om barnet ska få studiehandledning.

I skolan finns det också andra sätt att studera modersmålet. Fråga din skola vilka möjligheter som erbjuds och vad de innebär.

Tuleeko lapseni lukea äidinkieltä kouluaineena?

Tutkimustulosten mukaan niiden kaksikielisten lasten, jotka ovat oppineet lukemaan ja kirjoittamaan äidinkiellellään, on helpompi kehittää ja ylläpitää tätä kieltä. Parasta olisi, jos kaikki lapset saisivat ensiksi oppia lukemaan ja kirjoittamaan vahvimalla kielellään, eli usein äidinkiellellään. Opittuaan lukemaan ja kirjoittamaan yhtä kieltä, lapsi oppii helpommin lukemaan myös muita kieliä. Lapset voivat myös oppia lukemaan ja kirjoittamaan useampaa kieltä samanaikaisesti. Koulun äidinkielenopetuksessa lapset saavat mahdollisuuden oppia lukemaan ja kirjoittamaan äidinkiellellään. Esimerkiksi kirjeiden kirjoittaminen tai kirjojen ja muun kirjoitetun tekstin lukeminen auttaa lasta ylläpitämään ja lisäämään yhteyksiään alkuperämaahansa.

Koulussa lapsella on oikeus äidinkielenopetukseen. Kunnassa on kuitenkin asuttava vähintään viisi samaa kieltä puhuvaa lasta, jotta heille perustettaisiin äidinkielenopetuksen (aikaisemmin kotikielenopetuksen) ryhmä. Jos samaa kieltä puhuvat lapset ovat eri kouluissa, heidät kootaan kaikki samaan kouluun äidinkielenopetuksen ajaksi. Opetukseen osallistuminen on vapaaehtoista, ja vanhempien on siksi otettava yhteys kouluun, jos he haluavat lapsensa saavan äidinkielenopetusta. Ellei lapsi osaa ruotsia kovin hyvin, hänellä on myös oikeus saada opintojenohjausta äidinkiellellään. Lapsi saa tällöin apua äidinkielenopettajalta eri kouluaineissa. Opettaja selittää lapselle luokassa käsiteltäviä asioita tämän äidinkiellellä ja auttaa tätä koulutyössä. Päätöksen opintojenohjauksen myöntämisestä tekee koulu.

Koulussa lapsi voi opiskella äidinkieltään myös muulla tavoin. Tiedustele lapsesi koulusta mitä vaihtoehtoja siellä on tarjolla ja mitä ne merkitsevät käytännössä.

Ska mitt barn läsa ämnet "Svenska som andraspråk" i skolan?

I skolan kan man studera svenska antingen inom ämnet "Svenska" eller inom ämnet "Svenska som andraspråk". Vilket av dessa ämnen som ditt barn bör läsa beror på vilka färdigheter i svenska som barnet har när det börjar skolan. Barn med ett annat modersmål än svenska har ju oftast inte hunnit lära sig lika mycket svenska som svensktalande barn när de börjar skolan. Då är det viktigt att barnet får en språkundervisning som utgår från just detta barns kunskaper och behov. Om barnet inte får bra hjälp att hämta in det språkliga försprång som de svensktalande barnen har, finns det risk att barnet får svårt att komma ikapp de andra. Och det kan påverka hur man klarar sig i de andra ämnena i skolan.

Målet för ämnet "Svenska som andraspråk" är att eleverna ska uppnå samma nivå i svenska som elever med svenska som modersmål. Läraren i "Svenska som andraspråk" vet vad som kan vara svårt för elever som inte har svenska som modersmål. Därför kan läraren anpassa undervisningen mer efter de enskilda elevernas kunskaper och behov. Undervisningen i "Svenska som andraspråk" ska göra det möjligt för eleverna att använda svenskan som ett redskap för att tänka och för att uttrycka sig i tal och i skrift. Eleven ska också, vid sidan av modersmålet, kunna använda svenska språket som ett effektivt redskap för att inhämta kunskaper i andra ämnen.

Ofta bedrivs undervisningen i "Svenska som andraspråk" i mindre grupper. Det ger eleverna bättre möjligheter att öva språket och läraren har mer tid och utrymme för varje elev. Till skillnad från undervisningen i en

stor klass kan eleverna här oftare få komma till tals. I en mindre grupp är det också lättare att våga fråga och be läraren om hjälp när man inte förstår eller har svårt att hitta de rätta orden och uttryckssätten.

Fråga på ditt barns skola hur de bedriver undervisningen för tvåspråkiga elever både i ämnet "Svenska som andraspråk" och i skolans övriga ämnen.

Tuleeko lapseni lukea koulussa ”ruotsia toisena kielenä”?

Koulussa lapset voivat opiskella ruotsia lukemalla kouluaineena ”ruotsia” tai ”ruotsia toisena kielenä”. Se, kumpaa näistä juuri sinun lapsesi on syytä lukea, riippuu siitä kuinka hyvin hän osaa ruotsia kouluun mennessään. Ne lapset, joilla on jokin muu äidinkieli, eivät yleensä kouluun mennessään ole ehtineet oppia yhtä paljon ruotsia kuin ruotsia äidinkielenään puhuvat lapset. Tällöin lapsen on tärkeä saada kielenopetusta, jossa otetaan lähtökohdaksi juuri hänen kielitaitonsa ja tarpeensa. Ellei lapsi saa riittävästi apua kuroakseen kiinni ruotsia äidinkielenään puhuvien lasten kielellisen etumatkan, on olemassa vaara, että tämä jää jälkeen muista lapsista. Seurauksena saattaa olla, että lapsi jää jälkeen myös muissa kouluaineissa.

Tavoitteena lapsen lukiessa ruotsia toisena kielenä on, että tämä saavuttaisi saman tason ruotsin kielessä kuin nekin lapset, joiden äidinkieli on ruotsi. Lasten lukiessa ruotsia toisena kielenä heidän opettajansa tietää, mitä vaikeuksia oppilaalla saattaa olla, ellei ruotsi ole hänen äidinkieltensä. Opetus on tällöin helpompi sopeuttaa yksittäisen oppilaan kielitaidon ja tarpeiden mukaan. Oppilaan lukiessa ruotsia toisena kielenä tämän tulee saada mahdollisuus käyttää ruotsia ajattelun ja ilmaisun välineenä niin suullisesti kuin kirjallisestikin. Oppilaan tulee myös voida äidinkieltensä ohella käyttää ruotsin kieltä tehokkaana oppimisvälineenä muissakin oppiaineissa.

Usein oppilaat lukevat ”ruotsia toisena kielenä” pienissä ryhmissä. He saavat tällöin paremmat mahdollisuudet kieliharjoitteluun samalla kun opettajalla on

enemmän aikaa jokaiselle yksittäiselle oppilaalle. Suurten luokkien sijasta oppilaat saavat tällaisessa ryhmässä paremman mahdollisuuden ilmaista itseään. Pienemässä ryhmässä on myös helpompi esittää kysymyksiä ja pyytää opettajalta apua, ellei ymmärrä jotain ilmaisua tai jos jonkin sanonnan muotoileminen tuottaa vaikeuksia.

Tiedustele lapsesi koulusta, miten siellä on järjestetty kaksikielisten oppilaiden opetus ruotsissa toisena kielenä ja koulun muissa aineissa.

Några ordförklaringar

Andraspråk: Det eller de språk som börjar läras in efter förstaspråket. Det är inte alltid lätt att dra gränsen mellan förstaspråk och andraspråk. När det gäller ett barn som börjar lära sig ytterligare ett språk i mycket tidig ålder kan man säga att barnet har två förstaspråk.

Förstaspråk: Det eller de språk som ett barn börjar lära sig först.

Hemspråk: Begreppet ”hemspråk” uppkom i samband med den så kallade hemspråksreformen som började genomföras 1977. Hemspråksundervisning kallas numera modersmålsundervisning. Barn har rätt till modersmålsundervisning om någon av föräldrarna eller vårdnadshavarna har ett annat språk än svenska som modersmål och om man använder språket dagligen med barnet.

Majoritetsspråk: Det största och dominerande språket i landet. I Sverige är svenska majoritetsspråket.

Minoritetsspråk: De språk som talas av delar av befolkningen. I Sverige finns fem officiella inhemska minoritetsspråk, *finska, jiddisch, meänkieli, romani chib* och *samiska* och ett mycket stort antal språk som talas av nytillkomna minoriteter, t ex *arabiska, danska, kurdiska, persiska, turkiska* och *somaliska*.

Modersmål: Termen ”modersmål” är ett mångtydigt begrepp, men vanligtvis menar man det/de första språk som lärs in i hemmet.

Tvaspråkighet: Termen ”tvaspråkighet” används ofta som samlingsterm för ”två- eller flerspråkighet”.

Eräiden sanojen selityksiä

Toinen kieli: Kieli, jota ryhdytään opettelemaan ensimmäisen kielen jälkeen. Ensimmäisen ja toisen kielen välille ei aina voida tehdä selkeää rajaa. Jos lapsi oppii myös toista kieltä jo varhain, hänellä voidaan sanoa olevan kaksi ensimmäistä kieltä.

Ensimmäinen kieli: Se kieli tai ne kielet, joita lapsi oppii ensimmäiseksi.

Kotikieli: Käsite ”kotikieli” otettiin käyttöön vuonna 1977 ns. kotikieliuudistuksen yhteydessä. Nykyisin kotikielenopetusta kutsutaan äidinkielenopetukseksi. Lapsella on oikeus äidinkielenopetukseen, jos jommankumman vanhemman tai lapsen huoltajan äidinkieli on jokin muu kieli kuin ruotsi, ja jos tätä kieltä käytetään päivittäisessä kanssakäymisessä lapsen kanssa.

Enemmistökieli: Maan suurin ja hallitsevin kieli. Ruotsissa ruotsi on enemmistökieli.

Vähemmistökieli: Kieli, jota jokin maassa asuva vähemmistö käyttää. Ruotsissa on viisi virallista vähemmistökieltä: *suomi, jiddish, meänkieli, romanikieli* ja *saa-me*, sekä lisäksi suuri joukko kieliä, joita maahan myöhemmin muuttaneet vähemmistöryhmät puhuvat, esimerkiksi *arabia, tanska, kurdi, persia, turkki* ja *somali*.

Äidinkieli: Käsite ”äidinkieli” voidaan tulkita monin tavoin, mutta yleensä sillä tarkoitetaan ensimmäistä kieltä tai ensimmäisiä kieliä, jotka lapsi oppii kodissaan.

Kaksikielisyys: Käsitettä ”kaksikielisyys” käytetään usein yhteisnimityksenä ”kaksi- tai monikielisydestä”.

För vidare läsning

Arnberg, Lenore (1988), *Så blir barn tvåspråkiga. Vägledning och råd under förskoleåldern*. Stockholm: Wahlström & Widstrand. (Boken finns också översatt till arabiska, engelska, finska och spanska.)

Baker, Colin (1996), *Barnets väg till tvåspråkighet: råd till föräldrar och lärare i förskola och grundskola*. Uppsala: Påfågeln.

Hyltenstam, Kenneth (red.) (1996), *Tvåspråkighet med förhinder? Invandrar- och minoritetsundervisning i Sverige*. Lund: Studentlitteratur.

Hyltenstam, Kenneth (red.) (1999), *Sveriges sju inhemska språk – ett minoritetsperspektiv*. Lund: Studentlitteratur.

Andra tips

För den som har tillgång till Internet (finns bl.a. på alla bibliotek) finns mycket information att hämta om tvåspråkighet i familjen och i skolan.

Om modersmålsundervisningen i förskolan och skolan kan man läsa på Tema Modersmål som ligger på Skoldatanätet. Där finns också särskild information riktad till föräldrar och till barn.

<http://modersmal.skolverket.se/omtama.htm>

Mer information om svenska som andraspråk finner man bl.a. på Nationellt centrum hemsida:

<http://www.lhs.se/sfi>

Kirjallisuusvihjeitä

Arnberg, Lenore (1988), *Så blir barn tvåspråkiga. Vägledning och råd under förskoleåldern*. Stockholm: Wahlström & Widstrand. Kirja on käännetty myös suomeksi (Tavoitteena kaksikielisyys) sekä arabiaksi, englanniksi ja espanjaksi.

Baker, Colin (1996), *Barnets väg till tvåspråkighet: råd till föräldrar och lärare i förskola och grundskola*. Uppsala: Påfågeln.

Hyltenstam, Kenneth (toim.) (1996), *Tvåspråkighet med förhinder? Invandrar- och minoritetsundervisning i Sverige*. Lund: Studentlitteratur.

Hyltenstam, Kenneth (toim.) (1999), *Sveriges sju inhemska språk – ett minoritetsperspektiv*. Lund: Studentlitteratur.

Muita vihjeitä

Internetistä (Internet-liittymiä on esimerkiksi kaikissa kirjastoissa) löytyy paljon tietoa kaksikielisyydestä perheissä ja koulussa.

Tietoja esikoulun ja koulun äidinkielenopetuksesta on Kouluviraston Kouluverkon (Skoldatanätet) Internet-sivuilla ”Tema Modersmål” osoitteessa <http://modersmal.skolverket.se/omtama.htm>. Samassa osoitteessa on myös tiedotusaineistoa niin vanhemmille kuin lapsillekin.

Lisätietoja ruotsista toisena kielenä on muun muassa siirtolaisopetuksen valtakunnallisen keskuksen (Nationellt centrum) Internet-sivuilla osoitteessa <http://www.lhs.se/sfi>.

Innehåll och utformning
av denna broschyr
har utarbetats av
Språkforskningsinstitutet i Rinkeby
i samarbete
med föräldrar, förskollärare och lärare
och med forskare vid
Centrum för tvåspråkighetsforskning,
Stockholms universitet.

Institutet tackar dem alla varmt
för värdefulla synpunkter!

Skolverket har bekostat
översättning och tryckning.

Tämän esitteen sisällöstä ja ulkoasusta
vastaa Rinkebyn kielentutkimuslaitos
(Språkforskningsinstitutet i Rinkeby)
yhteistyössä
vanhempien, esikoulunopettajien ja opettajien
sekä Tukholman yliopiston
kaksikielisyudentutkimuskeskuksen
(Centrum för tvåspråkighetsforskning) kanssa.

Kiitämme kaikkia työhön osallistuneita
hyödyllisistä näkökannoista!

Esitteen käännöksen ja painatuksen
on kustantanut Kouluvirasto.

TVÅ SPRÅK ELLER FLERA?

Råd till flerspråkiga familjer

De råd som ges i den här broschyren grundar sig på aktuell kunskap om barns tvåspråkiga utveckling och bygger på de senaste forskningsrönen, förslag och synpunkter från föräldrar, pedagoger i förskola och skola och från forskare vid andra institutioner.

Råden är allmänna och passar många men kanske inte alla. Givetvis ska varje förälder välja det som känns naturligast och bäst i den egna familjen.

Broschyren är tvåspråkig och ges ut på svenska samt albanska, arabiska, bosniska, engelska, finska, somaliska, spanska och turkiska.

KAKSI TAI USEAMPIA KIELIÄ?

Neuvoja monikielisille perheille

Tämä esite sisältää ajankohtaisia neuvoja lasten kaksikielisyden kehittymisestä. Neuvot perustuvat uusimpiin tutkimustuloksiin sekä vanhempien, opettajien, esikoulunopettajien ja muiden tutkimuslaitosten esittämiin ehdotuksiin ja näkökantoihin.

Neuvot ovat yleisluonteisia ja ne sopivat varmaan monelle perheelle, mutta eivät kaikille. Jokaisen vanhemman tulee luonnollisestikin valita se vaihtoehto, joka tuntuu parhaalta juuri hänen perheensä kannalta.

Esite on kaksikielinen ja se on ruotsin lisäksi julkaistu seuraavilla kielillä: suomi, albania, arabia, bosnia, englanti, espanja, somali ja turkki.

Skolverket

Skolverket och Språkforskningsinstitutet i Rinkeby